

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньо-професійною програмою
«Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ
ПРИМОРСЬКОГО СУБРЕГІОНУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ
ТОРГІВЛІ З ЄС»**

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр. 64

Жукова Катерина Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Уханова Інна Олегівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Роль регіонів як окремих суб'єктів зовнішньої торгівлі все більше зростає в той час як на світовому просторі активізуються та поглиблюються процеси регіоналізації та глобалізації. Активна економічна взаємодія українських регіонів із іншими зовнішньоторговельними суб'єктами світу змушує займатися пошуком шляхів, спрямованих на те щоб знижувати витрати, підвищувати продуктивність праці, підтримувати рівень міжнародної конкурентоспроможності національних товарів. Експортно-імпортні операції з зарубіжними партнерами стають потужним імпульсом розвитку регіональної економіки. На протязі останніх років обсяги експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону України демонструють негативні тенденції. Саме тому зараз підвищується актуальність європейського вектору інтеграції України. Особливо в умовах дії Зони вільної торгівлі з ЄС, особливо слід наголосити на ролі областей, що належать до Приморського субрегіону - вони мають великий потенціал, який до сьогодні використовується не повним чином, а розвиток цього потенціалу має позитивно вплинути на економіку країни в цілому. Активізація та удосконалення експортно-імпортних операцій субрегіону повинна підвищити не лише соціально-економічні показники його розвитку, але й макроекономічні показники України в цілому.

Мета дослідження. написання кваліфікаційної роботи магістра є аналіз стану експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону України та обґрунтуванні напрямів їх удосконалення в умовах дії ЗВТ з ЄС

Завдання дослідження:

- розкрити сутність, чинники та особливості здійснення експортно -імпортних операцій регіону;
- визначити головні способи регулювання експортно-імпортних операцій регіонів в умовах дії інтеграційних умов;
- дослідити методи оцінки експортно-імпортних операцій регіону
- проаналізувати динаміку та структуру експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону України;
- проаналізувати чинники що впливають на здійснення експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону;
- виробити організаційно-економічні заходи розвитку експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону України, в умовах дії зони вільної торгівлі з ЄС
- запропонувати заходи з удосконалення експортно-імпортної діяльності Приморського субрегіону.

Об'єктом дослідження є експортно-імпортні операції Приморського субрегіону України.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні та практичні засади удосконалення експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону України як суб'єкту, що здійснює торгівлю в умовах дії ЗВТ з ЄС.

Методи дослідження. У дипломній роботі було застосовано такі методи дослідження, як узагальнення та синтезу, порівняльного, статистичного та економічного аналізу, графічні методи, SWOT-аналіз. Робота здійснена з використанням офісного пакету MS Office – Microsoft Excel.

Інформаційною основою роботи стала монографічна література, наукові публікації у періодичних виданнях, матеріали науково-практичних конференцій. Використано наукові праці провідних авторів, таких як Ю.Г. Козак, А.П. Румянцев, Є.В. Савельєв А.П. Румянцев, R. Hausmann, Т.М. Мельник С.С. Кузьменко К.Е. Решетняк та інших. Інформаційно-довідковою базою є нормативно-правові акти України, аналітичні та статистичні матеріали Державної служби статистики України, електронні ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (67 найменувань). Загальний обсяг роботи

становить 99 сторінок. Основний зміст викладено на 89 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 30 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано статті: 1. на тему «Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Українського Причорномор'я» на Всеукраїнському форумі з проблем міжнародних економічних відносин «Проблеми розвитку малих відкритих економік» (м. Житомир, 2018 р.), обсяг 0,3 авт.арк. 2. «Аналіз динаміки та структури зовнішньоторговельної діяльності Українського Причорномор'я» в збірнику наукових робіт за підсумками студентської науково-практичної конференції «Минуле, Сучасне, Майбутнє». Викладено доповідь «Аналіз географічної та товарної структури зовнішньої торгівлі Українського Причорномор'я» на Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Глобальні та регіональні аспекти інноваційного розвитку економіки» (м. Одеса, 2019 р.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методичні заходи дослідження експортно-імпортних операцій субрегіону в умовах інтеграції**» розглянуто розглядаються сутність та особливості експортно-імпортної діяльності регіону, визначається головні чинники, що мають вплив на розвиток експортно-імпортної діяльності регіону, методичні підходи оцінки експортно-імпортних операцій регіону.

У другому розділі «**Аналіз експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону України в умовах дії зони вільної торгівлі з ЄС**» проаналізовано географічну та товарну структуру зовнішньої торгівлі Приморського субрегіону України, розраховано показники структури та динаміки експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону, здійснено аналіз чинників, що впливають на здійснення експортно-імпортної діяльності.

У третьому розділі «**Напрямки розвитку експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону України в умовах дії ЗВТ з ЄС**» вироблено організаційні заходи вдосконалення експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону України. Запропоновано заходи з розбудови логістичної складової забезпечення експортно-імпортної діяльності, розроблено заходи щодо оптимізації експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону України, зокрема шляхом диверсифікації ринків збуту та виробництва, використання можливостей географічного положення.

ВИСНОВКИ

У результаті аналізу широкого спектра теоретичних та аналітичних джерел щодо проблеми удосконалення експортно-імпортних операцій Приморського субрегіону України зробимо такі висновки:

Зовнішньоторговельна діяльність – це діяльність національних суб'єктів господарювання, спрямована на реалізацію продукції, послуг, робіт, прав інтелектуальної власності та інших немайнових прав на світовому ринку, а також допоміжні послуги, що забезпечують їх реалізацію. В Україні зовнішньоекономічна діяльність регулюється Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991р. та Господарським кодексом України (розділ VII). Вона здійснюється в певній організаційній формі, яка залежить від рівня економічної системи. Регіон може бути особливим суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності тільки за умови володіння цілісністю, яка характеризується єдністю його різних сторін: природно-географічних умов, економічної, соціальної, культурної та інституціональної сфер

Зовнішня торгівлі складається із двох зустрічних потоків – експорту (продаж вітчизняних товарів закордон) та імпорту (купівля іноземних товарів та їх реалізація на національному ринку). Крім того, зовнішньоторговельні операції поділяються на товарні операції, надання послуг та операції з інтелектуальною власністю.

Стан та розвиток експортно-імпорتنі операцій піддається впливу різноманітних чинників. Існує декілька класифікацій таких чинників. В вітчизняній практиці розрізняють економічні, політичні, соціальні, територіально-географічні, науково-технічні та екологічні фактори впливу. Також важливими є обсяг прямих інвестицій, курс національної валюти та рівень економічної інтеграції з іншими країнами. На сьогодні актуальним аспектом є підписання Угоди про асоціацію з ЄС та створення Зони Вільної Торгівлі.

Експортно-імпорتنі операції з погляду предмета зовнішньоекономічного договору (контракту) можна розділити на три групи: операції з руху товарів; операції з наданням робіт і послуг; операції з руху капіталів. Можна зробити висновок, що домінуючими об'єктами експортно-імпорتنих операцій є матеріально-речовинна продукція, роботи й послуги, включаючи результати виробничої й науково-технічної співпраці, що здобувають при обміні вартість, тобто стають товаром. При цьому під товаром розуміється будь-яке спонукуване й нерухоме майно, роботи й послуги, що є предметом зовнішньоекономічного договору (контракту)

Вид зв'язку між експортером (постачальником) та імпортером (покупцем) визначає спосіб практичного здійснення конкретного виду постачань, який у міжнародній торговельній практиці називається "методом постачання". У міжнародній торговельній практиці використовується два основних методи здійснення цих постачань: прямий і непрямий.

Операції з експортно-імпортним постачанням товарів необхідно класифікувати не тільки для розуміння їхньої економічної сутності, але й визначення системи об'єктів обліку, контролю й аналізу. В основу класифікації цих операцій покладені наступні ознаки: напрямок торгівлі; ступінь забезпечення виконання зовнішньоекономічного договору закупівлі-продажу товарів; способи розрахунків; організаційні форми торгівлі; види зв'язків із іноземними контрагентами.

Український Приморський субрегіон є одним із найрозвиненіших регіонів країни завдяки своєму потужному промисловому та сільськогосподарському комплексам, вигідному географічному розміщенню з виходом до Чорного та Азовського морей, значному транспортно-розподільному, туристичному та рекреаційному потенціалам, що сприяють розвитку його зовнішньоекономічної діяльності.

Протягом останніх двох років спостерігається збільшення обсягів як експорту так і імпорту товарів та послуг в усіх областях Українського приморського субрегіону. В 2018 році Об'єм експорту товарів Одеської області нараховує 1016,2 млн. дол. США та й збільшився з аналогічним періодом 2017 року на 24,2%.

Щодо географічної структури, в експорті Одеської та Миколаївської областей найбільшою є частка країн Азії, в Херсонській області – європейських країн. В структурі імпорту країни Європи займають перше місце в Миколаївській області, у той час як в Херсонській та Одеській областях лідирують країни Азії. Частка країн СНД помітно знижується протягом років як в імпорті, так і в експорті в усіх трьох областях, проте досі займає важливе місце.

Основними категоріями експорту регіону серед товарів є продукти рослинного походження, продукція хімічної промисловості, машини та обладнання, недорогоцінні метали, а також жири та олії. В структурі експорту послуг більше половини займають транспортні послуги, також помітне місце займають послуги з ремонту та в сфері обробної діяльності. Імпортує регіон переважно машини та обладнання, транспортні засоби, мінеральні продукти, полімерні матеріали та пластмаси, а також такі послуги як ділові, транспортні, фінансові та туристичні.

Зовнішньоторговельна діяльність є дуже важливою для економіки субрегіону. В Одеській та Миколаївській областях експортна та імпортна квоти є досить високими, їх економіки досить сильно залежать від зовнішньої торгівлі.

Щодо Херсонської області, вона в значно меншій мірі приймає участь в світовій торгівлі. Проте, сьогодні існує ряд негативних чинників, що мають значний стримуючий вплив на експорт областей Приморського субрегіону, серед яких можна найважливішими є висока енерго- та матеріалоємність продукції, слабка підтримка банківським сектором підприємств, низький рівень впровадження інновацій, експорт переважно сировинної продукції, значний знос інфраструктури регіону та основних фондів підприємств, низька інвестиційна привабливість регіону, недосконалість законодавства країни, недостатність знань та досвіду та висококваліфікованих кадрів в сільській місцевості, а також політична та економічна криза, погіршення економічних відносин з

пострадянськими країнами та невідповідність вітчизняної продукції світовому рівню якості та сертифікації.

На сучасному етапі основними інструментами державної політики підтримки експортно-імпорتنих операцій мають бути стимулювання розвитку наукоємних та високотехнічних галузей економіки, виготовлення продукції з високою доданою вартістю, кредитування та страхування експорту, модернізація нормативно- правової бази, зменшення податкового тиску на підприємців, покращення інвестиційного клімату, приведення механізму сертифікації вітчизняної продукції до міжнародних стандартів. Крім того, важливим аспектом є підвищення рівня освіти та кваліфікації вітчизняних підприємців та фермерів, підтримка та допомога в участі в міжнародних проектах та грантах, покращення інформаційного забезпечення, а також розвиток транзитного та логістично-транспортного потенціалу регіону.

Головним напрямком розвитку експортно-імпорتنих операцій є подальше переорієнтування на європейські ринки, а також диверсифікація товарної структури експорту регіону та підтримка та розвиток виробництва продукції, для якої Європейський Союз надає квоти.

АНОТАЦІЯ

Жукова К.С., «Удосконалення експортно-імпорتنих операцій Приморського субрегіону України в умовах дії зони вільної торгівлі з ЄС»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
292 «Міжнародні економічні відносини» за магістерською програмою
«Міжнародні економічні відносини»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є експортно-імпорتنі операції Приморського субрегіону України. У роботі розглядаються сутність та особливості експортно-імпорتنі діяльності регіону, визначається головні чинники, що мають вплив на розвиток експортно-імпорتنі діяльності регіону, методичні підходи оцінки експортно-імпорتنих операцій регіону.

Проаналізовано географічну та товарну структуру зовнішньої торгівлі Приморського субрегіону України, розраховано показники структури та динаміки експортно-імпорتنих операцій Приморського субрегіону, здійснено аналіз чинників, що впливають на здійснення експортно-імпорتنі діяльності.

Вироблено організаційні заходи вдосконалення експортно-імпорتنих операцій Приморського субрегіону України. Запропоновано заходи з розбудови логістичної складової забезпечення експортно-імпорتنі діяльності, розроблено заходи щодо оптимізації експортно-імпорتنих операцій Приморського субрегіону України, зокрема шляхом диверсифікації ринків збуту та виробництва, використання можливостей географічного положення.

Ключові слова: експортно-імпорتنі операції, зона вільної торгівлі, експорт, імпорт, інтеграція, диверсифікація експортно-імпорتنих операцій.

ANNOTATION

Zhukova K.S., "Improvement of export-import operations of the Maritime Subregion of Ukraine under the conditions of free trade zone with the EU",
thesis for Master degree in specialty 292 «International economic relations» under the program «International economic relations»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

The Master's qualification work consists of three sections. The object of the study is the export-import operations of the Maritime Subregion of Ukraine. The essence and peculiarities of export-import activity of the region are considered in the work, the main factors influencing the development of export-

import activity of the region, methodical approaches of evaluation of export-import operations of the region are determined.

The geographical and commodity structure of the foreign trade of the Primorsky Sub-region of Ukraine is analyzed, the indicators of the structure and dynamics of export-import operations of the Primorsky Sub-region are calculated, the factors influencing the export-import activity are analyzed.

Organizational measures of improvement of export-import operations of the Primorsky Subregion of Ukraine are made. Measures to develop a logistical component of export-import support were proposed, and measures were taken to optimize the export-import operations of the Primorsky Sub-region of Ukraine, in particular through diversification of markets for production and production, utilization of geographical location opportunities.

Keywords: export-import operations, free trade area, export, import, integration, diversification of export-import operations.